

ВИКТОРИАНСКИ ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО ЗА ВЕК НАПРЕД

Цвета Тодорова

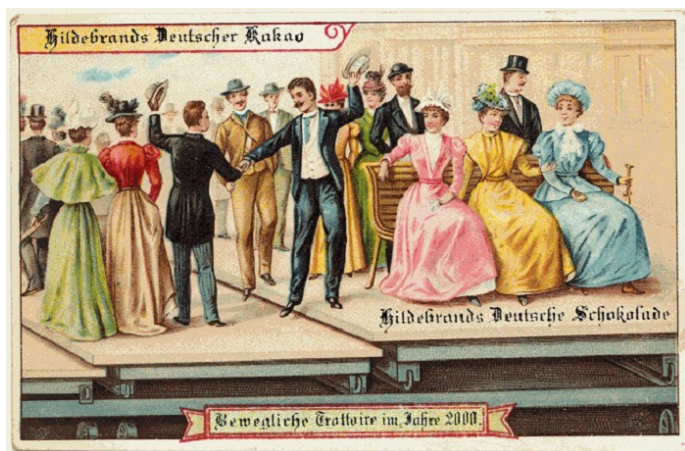
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията разглежда викторианската визия за света през 2000 г. Проект под заглавие „Живот през 2000 г.“, изработен по случай посрещането на 1900 г., представя поредица от 12 пощенски картички, произведени от водещия холандски производител на шоколад „Теодор Хилдебранд и син“. Отпечатаните изображения илюстрирали идеите на хората за това как ще изглежда светът след 100 години. Тези идеи са изключително интересни не само като тематика, но и заради факта, че някои от тях са намерили място в днешни дни.

Keywords: Victorian vision; project; Life in 2000; celebrating the year 1900; postcard

Викторианската епоха (1837 – 1901) е известният период на управлението на английската кралица Виктория. На границата между двете столетия е съвсем естествено тогавашният викториански човек да отправя поглед към бъдещето на човечеството след 100 години. Причините за този интерес са обусловени от множеството промени в икономическата и духовната сфера, както и във всекидневния живот на тогавашното време. Успешното продължение на индустриалната революция, особено в технологично отношение, интензивното инфраструктурно развитие, строителството на нови железопътни линии, активната колониална експанзия на Англия в Азия и Африка стимулират подобен интерес. Изобретяването на шевната машина и механичният стан за платове с щампа, както и развитието на индустрията за конфекция в облеклото, новите форми на търговия и откриването на големи магазини променят из основи и света на модата. Френската висша мода поема пълния контрол върху целия моден свят. Характерният за епохата викториански морал извежда на преден план ценностите на средната класа, концентрирани в трезвостта, точността, акуратността, икономичността, стопанствеността. До крайност е доведена доминиращата роля на пуританското семейство, стимулиращо чувството за вина и буржоазното лицемерие.

В такава ситуация възниква викторианската визия за света на 2000-а година. Реализацията на проект под названието „Животът през 2000-а“ е регистриран по повод посрещането на 1900 г., т.е. на границата между 1899/1900 г.

Представява серия от 12 пощенски картички, произведена от водещата по онова време германска компания за производство на шоколад на Хилдебранд и син Теодор, която покрай сладкишите предприема отпечатването на изображения, илюстриращи представите на тогавашния

човек за облика на света след 100 години. Тези представи са изключително забавни с тематиката си поради това, че някои от тях са намерили място в днешната съвременност.

Например изобразените върху картичка движещи се тротоари днес присъстват на всяко летище, търговски център или метро. В София например движеща се пътека свързва Орлов мост с метростанцията „Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Разликата е само в това, че хората на картичката са облечени в типичното за времето си облекло, седят на специално вградени скамейки, галантно разменят поздрави и се ръкуват с познатите си от отсрещната страна. Нещо нехарактерно за днешното динамично време. Много интересно също така е хрумването за изработване на картичка, изобразяваща идеята за бъдещите разходки на хората по вода. Подпомагани от специални лични спасителни балони и обувки в своеобразни островерхи дървени обувки, тип малки лодки, те кръстосват водното пространство семейно на велосипеди или карети и с присъщата за времето галантност разменят поздрави със срещнатите познати.

Методът по своя замисъл в действителност е тромав и труден за осъ-

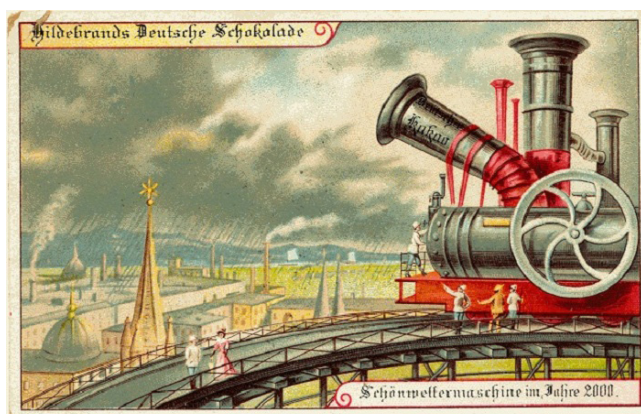
ществяване. Освен това следва да бъде комбиниран с метод за генериране посоката на движението. Но вероятно може да бъде потърсен начин за съвременната му реализация.

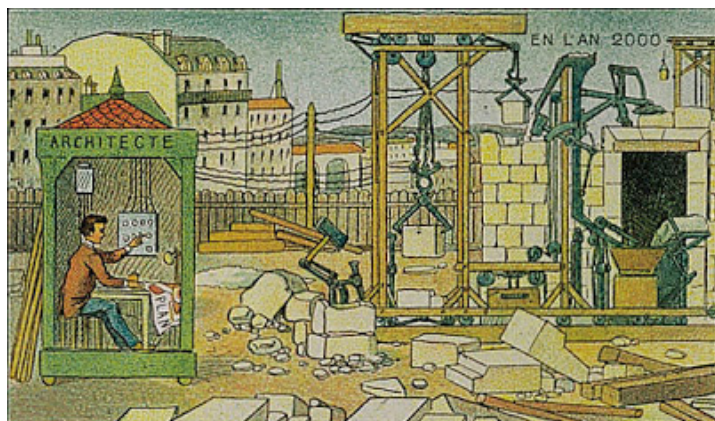
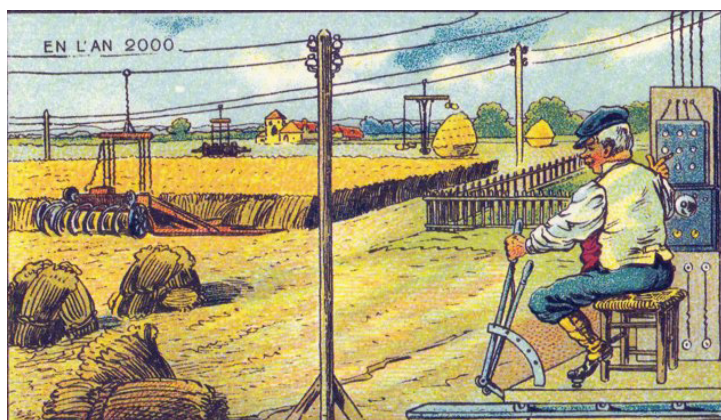
Следват картички с преместване на къща, теглена посредством влак върху релси, с персонални дирижабли за летене, подводни лодки за туристически разходки под вода и наблюдение на морската фауна, почивка на Северния полюс и достигането му чрез дирижабли, хибрид от кораб и локомотив, движещ се по релси, град под стъклен покрив, предпазващ го от неблагоприятните природни явления, машина за контрол на времето, приспособление за следене на престъпници през дебела стена и най-вече атрактивни видеоконтакти извън телевизионните трансляции.

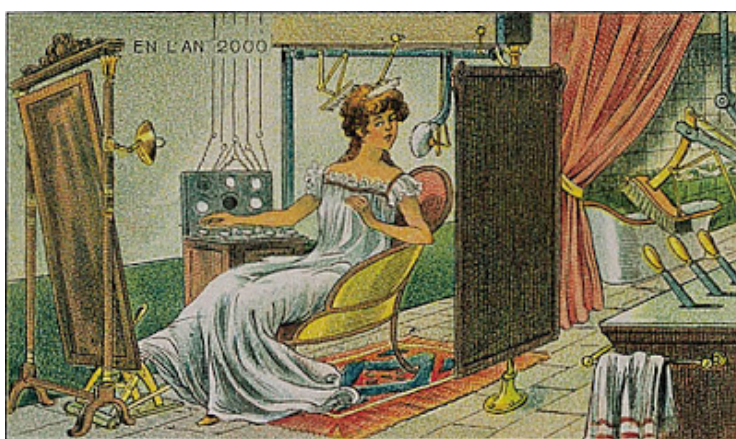
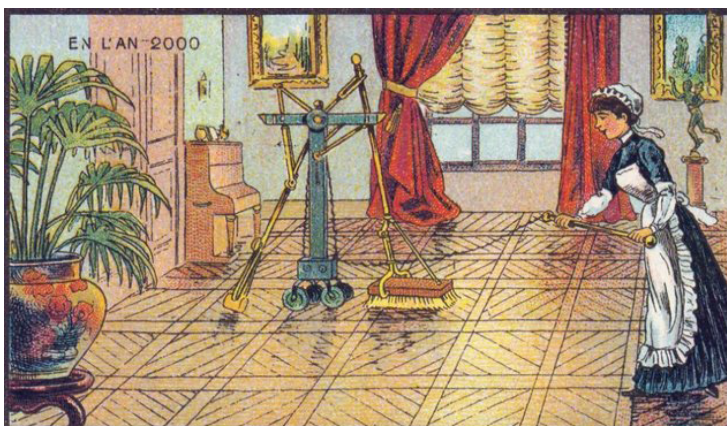

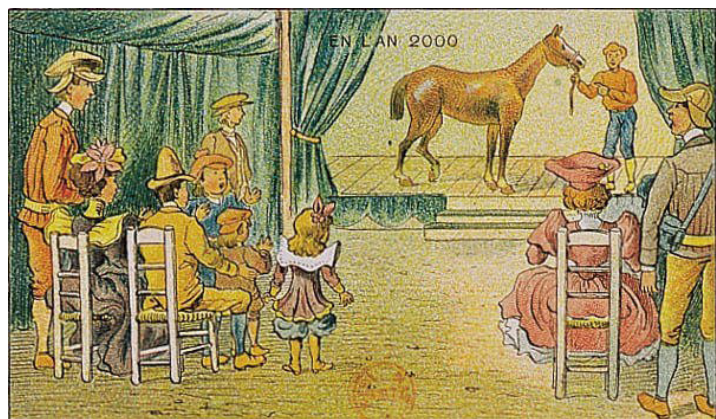
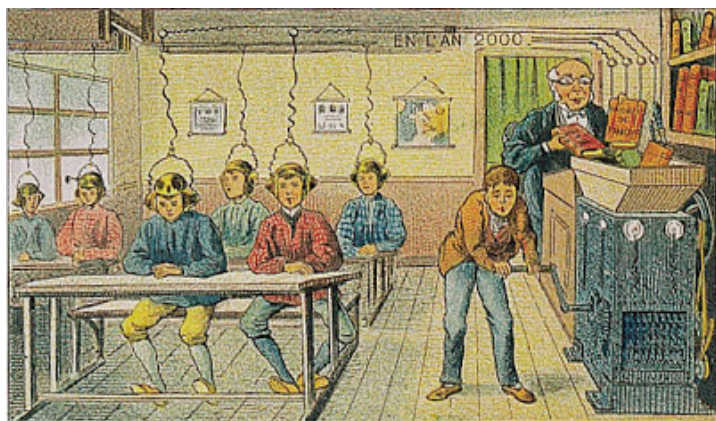
В аналогичен контекст във Френската национална библиотека показват невероятната си колекция от пощенски картички за периода от 1899 до 1910 г., илюстриращи различни аспекти от визията за живота през 2000 г. Темите включват летящи пожарникари, автоматизирана бръснарница, електрически скейтбордове,

технологични приспособления за дамски тоалет в банята, електрически влак Париж – Пекин, велосипедни гонки, звукозапис, наблюдения от хеликоптер, последна чашка преди полет с хеликоптер, фонограф, война с автомобили, технологизирана строителна площадка, механизирано земеделие, използване на аудиовизуални средства в училище, синтетичен обяд във вид на хапчета, химическо чистене, прахосмукачка, летяща полиция, въздушен бой и пр.

Особено любопитна е картичката, показваща изображението на кон пред публика. „Какво изумително зрелище за нашите потомци – пише по този повод Албер Робида, – защото ще могат да видят как е изглеждал живият кон в миналото.“ Интересът е оправдан поради факта, че хората, свикнали вече да летят във въздуха, са силно заинтригувани от изчезналия животински вид¹⁾.

В същото време забележителният художник и писател фантаст Албер Робида по своеобразен начин отправя иронично-весел поглед към бъдещето на XX век. Роден е в Компьен, Южна Франция, на 14. 05. 1848 г. Рисува от малък. Отдават му се особено шаржовите. От 1866 г., едва 18-годишен, публикува карикатури в хумористични издания като *Journal amusant* („Забавен вестник“), а от 23-годишната си възраст става член на редколегията на популярното френско списание „*Парижки живот*“. Сътрудничи и на виенското сатирично списание „*Бълха*“.

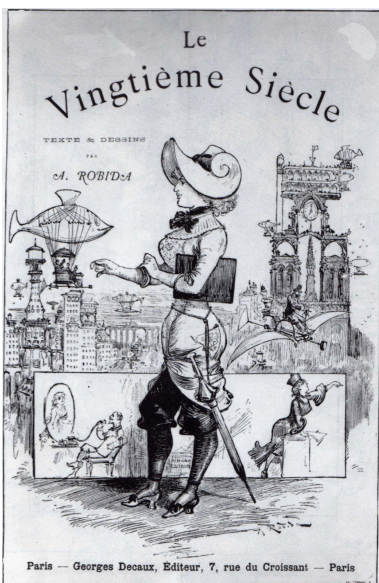
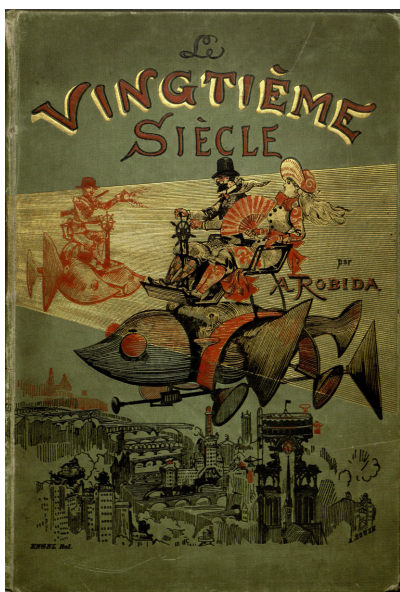
С гениалните си пророчества и изключителни рисунки писателят поразява и днес. През целия си творчески живот той публикува 54 книги с 55 000 първокласни илюстрации.

През 1883 г. в Париж излиза книгата на Робидо „XX век“, а след няколко години и „Електрически живот“, 1890, отразяващи интересен и поучителен поглед не само за бъдещия XX в., но и за следващия XXI в. Фантаст на бъдещето като Жюл Верн, но с много по-жив, увлекателен, ироничен, с чудесно чувство за хумор и усещане за гротеска разказ чрез зашеметяващи илюстрации. Микробомби, подводни тунели, електрически влакове, летящи коли и още много други неща, един век преди да са се случили.

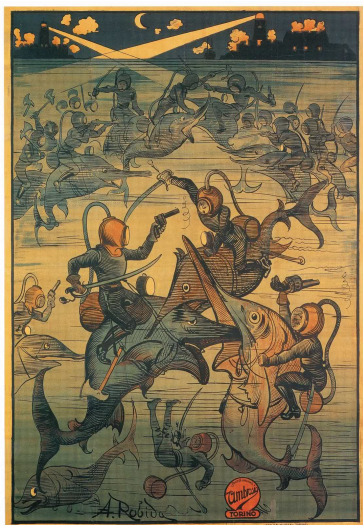
Повествованието на „Електрически живот“ започва с описанието на страшна катастрофа, случила се в мощна електроцентрала с кодовото название „14“ поради авария (вероятно ядрена) в големия резервоар (вероятно реактор). Текстът съобщава, че в следобед на 12. 12. 1955 г. в резултат на случайност, чиято причина остава неизяснена, над цяла Западна Европа се разразява страшна електрическа буря като торнадо, която причинява сериозни щети в обществения и държавния живот. Наред с това аварията отключва много неочаквани събития и появата на различни новости.

Книгата пресъздава редица шокиращи моменти от живота на парижани в бъдните 100 и повече години. Осъществените научни открития са пресъздадени на фона на интригуваща сюжетна линия, в която младият инженер Жорж Лорис се влюбва в очарователната студентка Естелина Лакомб, което повлича след себе си редица неочаквани събития.

В резултат на катастрофалната авария се осъществяват множество произволни включвания на каналите на „телефоноскопите“ (устройства, разнасящи мигновено човешкия глас на разстояние), включително и на телефонскопа на Жорж Лорис. Младежът изведнъж вижда на своя екран красива францужойка в домашна обстановка, седяща зад планина от учебници и подготвяща се за поредния университетски изпит с цел получаване на заветното звание инженер. В хода на разговора им Жорж разбира, че Естела всеки път се проваля на изпита заради вродената си стеснителност. Тогава Жорж предлага услугите си да я упражнява в хода на подготовката ѝ за изпит.

И... естествено се влюбва за голямо огорчение на баща си – великия изобретател, „доктор и професор по всички науки“ Филоксен Лорис, който счита връзката им за лекомислена и мимолетна. За да ги раздели, той решава да използва секретаря си Сюлфатен, създаден в епруветка и притежаващ много предимства, включително и идеални гени без типичните за човека недостатъци.

Бойна мизамия. Подготовка на оръдията.

Но и този идеален секретар не оправдава надеждите на професора, защото неочаквано се влюбва в някаква актриса. Тогава великият изобретател използва връзките си с правителствените среди и успява да изпрати сина си в армията за участие в „големи национални маневри“, където френският генералитет отработва методите на бъдеща „химическа и медицинска война“. Но на маневрите Жорж се представя много добре и е удостоен с чин майор. Този факт допълнително разстройва професора, че той, без да иска, счупва в лабораторията си

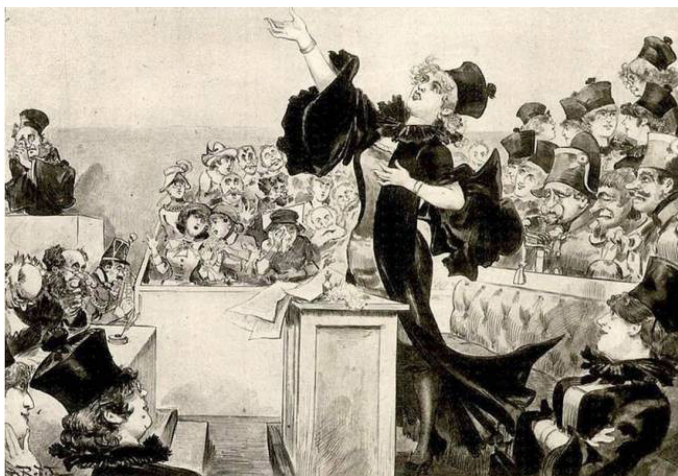
епруветка с изключително опасни болесотворни бактерии.

В резултат Париж е обхванат от тотална епидемия на неизвестна болест, напомняща „чумата на XX век“ – СПИН. В същото време професорът, отново случайно, изобретява безценна спасителна ваксина. Опасната епидемия е победена, защото

френското правителство взема съдбоносното решение „всички да бъдат ваксинирани с националното и патриотично лекарство на професора на всички науки Филоксен Лорис“.

Това му донася още по-голяма слава, Жорж и Естела отново са заедно, бившият „хумункулус“ Сюлфатен се жени за своята актриса и повествованието завършва със сватбено пътешествие в Южна Франция. Всички са щастливи, че напускат замърсения от дима на комините град и се отдават на радостта от живота на чист въздух. Илюстрациите към книгата изобразяват въздушни кораби, състезания с винтови самолети, линиите на метрото, телефоноскопи, фонографи, оръдия на химическата артилерия, торпеда, подводни лодки и други технологични чудеса.

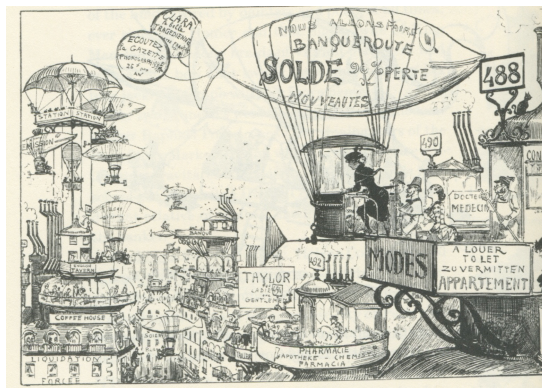
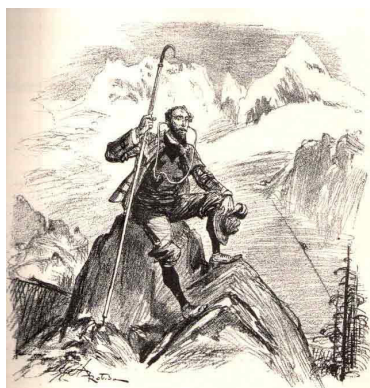
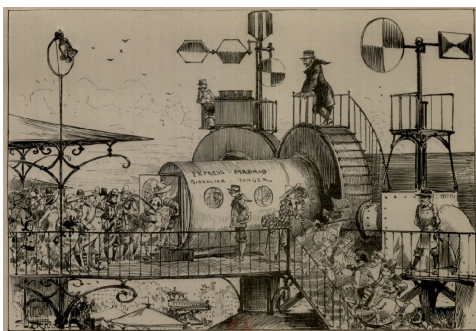
Въздухоплавателят Сантос Дюмон, възхитен от рисунките на Робида, изработва по техен модел свои кабриолети-дирижабли, с които се появява на балконите на парижани по време на балове и приеми. След кратка реч за технологичния прогрес

Трансатлантически балон, 1884

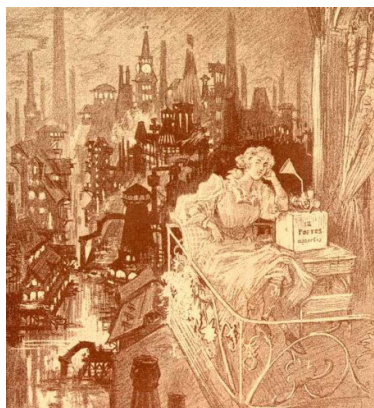
и неговите предимства той отлита, ефектно осветяван от светкавиците на репортерите, през... прозореца.

Според А. Робида Париж през 1955 г. ще изглежда шокиращо различен: изцяло опасан от електропреносна мрежа и гигантските тръби на метрото, с летящи в небето въздушни яхти и кабриолети, елегантно приземяващи се върху покривите на къщите върху т. нар. „дебаркадери“ (заради което номерацията на етажите ще започва от горе надолу), с електрически пневматични влакове, пресичащи Франция от край до край.

Алпинист с МПЗ плъзг от погледа на XIX в.

Според него в средата на XX в. парижани ще живеят в къщи от стъкло и изкуствен гранит, огнеупорни пластмаси и специален тръбообразен алуминий. Къщите ще се извисяват на 10 – 11 м и ще се изливат на място. Задължителен атрибут на дома ще бъде телефонскопът – телевизор и видеофон, от който с едно натискане на копчето парижани ще могат „да слушат“ по телевестника си делови реклами, лекции или музика, да си ходят на гости при близки и роднини, без да излизат от дома. Кухни в домовете ще липсват, тъй като ще

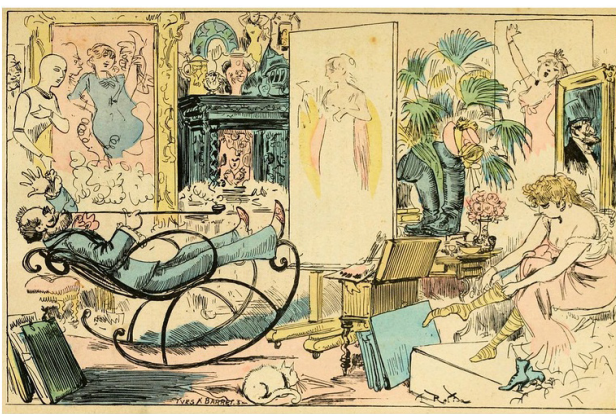
се купуват готови ястия по телефоноскопа или ще се употребява специална концентрирана храна във вид на хапчета. Химията, като наука, ще достигне забележителни висоти и широко приложение във всекидневния живот. Чрез нея ще се възстановява плодородността на почвата, а съзряването и растежът на семената ще бъдат стимулирани от електрическа обработка.

Подобни фантастични прогнози предизвикват интерес и тревога у парижани. Особено твърденията, че през XX в. нервната система на човека ще се износва значително по-бързо и 45-годишните ще изглеждат като 70-годишни. Това ще налага специални грижи за подмладяване чрез апарати с особени куполи, изобразени на рисунки в книгата. Освен това в нея се предвижда бърз разцвет на фотоживописта и фотопаното с променящи се сюжети върху стените на домовете. В аквариумите ще плуват „електрически рибки“, неотличаващи се от истинските.

Въобще хората ще се научат да имитират околните предмети и ще се заобиколят с ерзаци, е категоричното обобщение на Робиде.

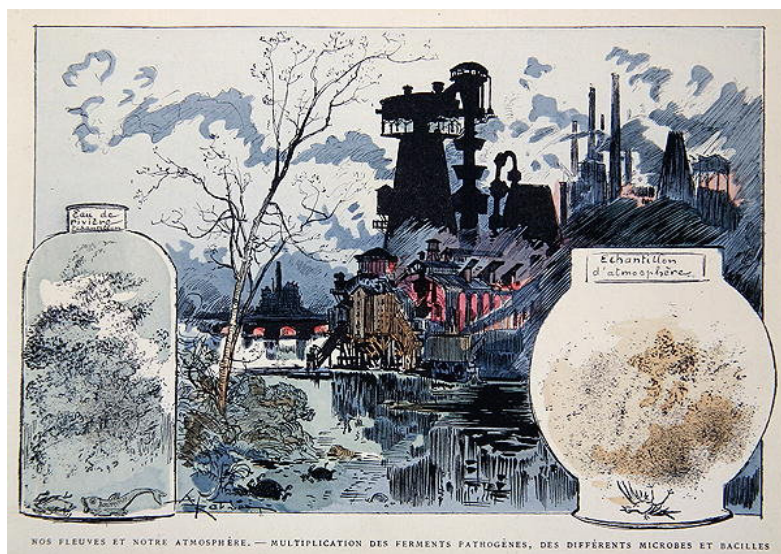
Карикатура на метрото на А. Робиде, 1886, и фотоживопис в интериора

Под водната повърхност на моретата и океаните ще се стрелкат „трудно уловими подводни миноносци“ от всички страни. Франция ще провежда големи военни учения с участието на електромобили с броня (танкове). Човечеството ще пристъпи към заселването на огромния леден континент Антарктида.

Но наред с това Робида предупреждава, че всички тези технологични новости до смърт ще затормозят човека и ще го стресират. Замърсената околна среда ще го застави да бяга от всичко създадено от него и да търси глътка чист въздух. Хората ще бъдат лекувани от стреса в специални пансионати посредством особена музика и песни, за да се почувстват щастливи, откъснати от задимените градове, където реките са пълни с миазми и водата не става за пиене...

Такъв щял да изглежда светът на Албер Робида след 100 години! Доста близък до днешната реалност.

Другите му книги – „Войната на XX век“, „Париж на границата на столетията (Историята на Париж в рисунки)“, „Пътешествие в страната на саламаджиите“ (сатира на германския милитаризъм), допълват картината. Последният му научнофантастичен роман – „Часовникът на отминалите епохи“, преведен в Русия през 1904 г., описва събития, които ще сполетят човечеството поради противостоенето между големите и малките държави. По-точно заради стремежа към обогатяване на едните за сметка на другите.

През XX в. много технологични изобретения, включително бомба с големина на грахово зърно, способна да унищожи цял град, използвани от жестоки политици, ще доведат до „огромно бедствие“ и „огромен ужас“. Робида разказва как най-накрая човечеството ще се опомни и „мълниеносно“ ще се обедини около идеята за създаване на „Велик съвет за предпазване от грешките на миналото, без политици“ и ще приеме ново летоброене. „Човешкият род – пише той, – оцелял и незагинал, по всяка вероятност ненапълно, накрая се вразумява. Човекът излиза от голямото бедствие и се връща към пътеките, утъпкани от предците“.

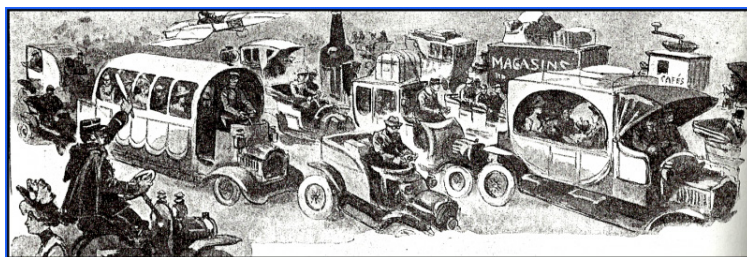
Пророчествата на Робида забавляват, но и навеждат към размисли. Те са особено полезни за днешния читател, който може да оцени както хумора, така и предупрежденията на големия писател и художник от викторианското време.

Романът „Часовникът на отминалите епохи“ завършва със следните думи: „След всяка епоха се вижда нова, след всяко поколение отекуват стъпките на следващото, когато настъпи неговият час върху часовника на вечността“.

Според прогнозите на Робида революцията в Русия е щяла се случи след общоевропейската война през 1924 г. Известен факт е, че В. И. Ленин също е обичал да чете Робида.

Веселият пророк на бъдещето живее дълго. Работи до последно, започва много да прилича на д-р Фауст. Свидетел е на Първата световна война, вижда разрушени градове от хвърлени от дирижабли и самолети бомби. Единствено не е могъл да предвиди гибелта на двамата си синове в световната касапница. Умира през 1926 г. в Невил, видял и новия подем на света след катастрофалната война, но вече е твърде стар, за да прогнозира следващия, още по-голям и кръвопролитен световен конфликт.

Автомобилният трафик през 1950 г. според Робида

Четене в подвижна библиотека във вагон на Пулман, Робида

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. <http://www.ifisoft.ch/test/andrea/victorian-visions-1/>
2. http://paranormal-news.ru/news/alber_robida_zagljnuyshij_v_budushhee/2014-01-26-8421

VICTORIAN LOOK TO THE FUTURE FOR THE NEXT CENTURY

Abstract. The Victorian Age (1837 – 1901) is the famous period of British Queen Victoria's rule. At the border between the two centuries, it is quite natural for the Victorian man to look at the future of mankind in 100 years. The reasons for this interest are determined by the changes in the economic and spiritual sphere. The successful continuation of the industrial revolution, especially in technology, the intensive infrastructure development, the construction of new railways, the active colonial expansion of England in Asia and Africa, stimulate such interest.

The article discusses the Victorian vision of the world for the year 2000. A project under the title: "Life in 2000" was recorded on the occasion of celebrating the year 1900. It represents a series of 12 postcards produced by the leading Dutch producer of chocolate "Theodor Hildebrand and son" who, past the pastries, undertake the printing of images illustrating the man's ideas about the type of world after 100 years. These ideas are extremely entertaining with their subject matter and because some of them have found a place in today's modern day.

✉ **Dr. Tzveta Todorova, Assoc. Prof.**

University of Sofia
15, Tzar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria